

Öt költő

Fiatalköltők bemutatása hálás feladat, amennyiben a kritikusnak joga, sőt kötelessége jóhiszeműen bízni a bemutatottak tehetségében; de hálátlan feladat is, mert többnyire alig-alig van biztosíték arra, hogy a megsejtett lehetőség valóban több, mint saját szubjektív elfogultsága.

Baka István, Halmos Ferenc, Martin Endre, Pass Lajos és Sipos Áron bemutatása e tekintetben kockázatmentesebbnek látszik — verseikkel találkoztattam az olvasó az Első ének c. antológiában, az Universitas antológia évfolyamában, s az irodalmi folyóiratokban is. A költők a 60-as évek végén indultak el a pályán, s egyikük-másikuk már az első kötet megjelenése előtt áll. Ami ezt az öt költőt — alkutuk, világképük természetes és nem lényegtelen különbségei dacára — egybekapcsolja, az nem pusztán személyes megbeszülés, hanem egyfajta szemléleti rokonság, a valóság elkötelezett vállalása, olyan felelős költői magatartás, mely hisz a költészet agitatív, emberformáló erejében; s közösségi indulattal tud és akar szembenézni világunk bonyolult ellentmondásaival. E fiatal költők hisznek abban, hogy az emberhez méltó élet, az emberhez méltó világ kiküzdhető, egyéni létérdeküknek tekintik, hogy — a maguk sajátos költői eszközeivel — részt vállaljanak e munkában; a valóság ellentmondásainak felmutatásával, tudatosításával. Baka István oldott, bűjdosó-betyár fájdalma, Halmos Ferenc szikár, könyörtelen helyzetképe, Martin Endre filozofikus, képgazdag létértelmezése, Pass Lajos szenvedélye, az egyéni sorsot kollektív sorssá tágitó indulata, Sipos Áron groteszk, cinizmussal kacérkodó hüvelysege csak egyéni megközelítések, variációk; a valóság élveboncolásának különféle eszközei. Öt fiatal költő lép az olvasó elé most a Napjaink hasábjain — melyeken már szocialista líráink több fiatal raja bontakozott ki —, hogy megméressen tehetsége, költészetének emberi-költői hitelt, Ajánlólevelük a verseikben manifestálódó elkötelezett, felelős költői magatartás, jobbítani-mozdítani akaró hit.

PETE GYÖRGY

HALMOS FERENC VERSEI

Hazafelé

Nyirkos hajnal: didergő kabátunk,
hűséges csönd: fáradt útítársunk,
a város: alvó kutak dermedése,
a szél: hegyek felszakadt hörgése.

A bánat itt: álmok horkolása,
a sötét köd: árnyak szemhatára,
a fáradtság: békítő bocsánat,
a szitok: istenre gyalázat.

A megálló: esték kikötője,
s nehéz terhe nő a szélnek,
ha egy villamos előbotorkál
formát adva a sötétnek.

Ez a táj itt: emberarcú bánat.
Hihetném: mosoly csak kajla szája.
Felhők részeg italát beszopja,
és betántorog az éjszakába.

Prognózis

Évszakok csörtetnek át fölöttünk
Egy idetévedt rigó füttyent
gyönyörű dallamot
csőrére ráfagy a tél
hangja széttöretik
jégdarabokká fagyva koppan
a város háztetőire

SIPOS ÁRON VERSEI

Szokatlan tél — Szicília

Dohány-szagú ruhák,
befüggönyözött ablakok.
Hazafelé cikázó szél kerülget.
Minden lépésnél meg kéne állni,
mondani pár szót a hantolatlan
fagyott lepkék felett —
megyek és kerülgetem őket.

Semmi dolgom.
Fejem — kifüstölt géppuskafészek,
tenyerem üres — előretartom.
Biccetek a túloldalt jövőnek
— ki tudja mikor látom újra? —
és szedem a lábam,
hírt viszek magamról.

Visszanyelt kiáltás

Egy szó csak egyetlenegy mint hús kútba eresztett dinnye
megáll a víz felett és lassan dideregni kezd
Egy szó csak mely lentről indulva oly hirtelen a szájban termett
s a fogaknak támasztott létrán gyorsan felkapaszkodott...
Az elsőt a másodikat

ÉS AZ ÖSSZES KIÁLTÁST
visszanyeltük

MARTIN ENDRE VERSEI

Látogatás

Eljöttem, még
hátha itt talállak
abban a mozdulatban,
ahogy a föld, füvek, fák
gyümölcsseihez hajoltál

Eljöttem e merülő kertbe, ide
keskeny, kanyargós út vezet
dombokon forgolódva, mint
egy-egy levélhez göcsörtös ág

Hátha itt talállak, ahol
ősszel együtt hajtottuk be a nyár adóját,
ahol még láttalak
abban a mozdulatban,
ahogy a föld, füvek, fák
gyümölcsseihez hajoltál —
az almához almatenyérrel,
körtekézzel a körtehez,
ujjbegyekkel az áfonyához,
ujjkelyhekkal a virághoz,
s nem volt semmi sem elég,
mert jogod volt itten, s mindenütt,
mert mindenhez volt kezed,
s ha beteltél, mondtad:
vigyünk gyümölcsöt
az asszonyoknak és arassunk,
hiszen beléjük is vetettünk magot
Most csönd van itt.
Az aratáskor fölvert gólya
szárnya hagyta az utolsó zajt,
s a novemberi ködben már alig hallani

Ahol a föld, füvek, fák
gyümölcsseihez hajoltál
a levágott ágak csonkjából
a törzsbe lopózott a korhadás,
bennem is gyűlik a hiány,
engem is roncsol,
bennem is korhadsz már,
de eljöttem e merülő kertbe
ide, hogy megtaláljam
a Gazda mozdulatát.

Barátom

Szólj hát, legalább annyit,
amennyit a szél az ablak
rései közt tud a kinnról,
mert ily szava-szakadtan
az gyűlöl csak, ki érzi:
sokkal, mindennel adós.

BAKA ISTVÁN VERSEI

Vörösmarty, 1850

„Majd ha eljön a hajfodrász, a tavasz...”

... Zsandárköpenyként gyűretik
a víz a szélben — nádasok
őrláncai állják körül
a benne tükröző napot.

E tó — az ég kifolyt szeme
vagy Istene. Továbbmegyek.
A réten prokrüsztesz-kaszával
egyformára nyesett füvek.

Nyesettek? Így nőnek. Hiába
képzelnék még erőszakot,
hol gyomként teremnek a bátrak
s pipacs színük is átkozott.

E tájhoz hozzáöregedni
lehet csak. Ráncos az idő.
Bánatunk üres szemgödör — hiába
néz farkaszemet vélünk a jövő.

Ingemet varrják

A zivatar ezernyi tüje
kihímezi a réteket.
Kinek készítik e palástot —
elhagyja Isten az eget?

Vagy sebet ütnek s nemsokára
ezer pipacsból vérzik el
a táj? Ki öleti virágba —
viharok sortüzeivel?

Tű szaporáz — ingemet varrják;
golyó kopog — gyilkoltatom,
de csontjaimnál is fehérebb
esők mosdatta holnapom.

PASS LAJOS

Egyébként

Látom a tükörben arcomat, látom
vonaglásait: pengének kiszolgáltatottan.
Látom fölremült szemem.
Látom fogatlan számot.
A rútság rétegeit, a szívacsos bőrt, látom
a régen oly telihold-szemet, az immár
fogyó-hold szemet, sarlós macska-szemet a
madarak lestében.

Hallom az időjárásjelentéseket.
Hallom a vízállásjelentéseket.
A piaci tájékoztatókat.
Hallom a mai napon a világháború kirobbanásának
tíz éve legnagyobb veszélyét.
Hallom az ellenakciók és a békeharc frontjainak
irányát.
Hallom a falba-zárt csövek nyögését.
És májusban, hogy a fűtőtestről pattogzik a festék.
Hallom a viccet, az elsőt, harmadikat, tizediket.
Hallom az esőt.
A padló mállását hallom.

Érzem a foghíjamon torkomra szökő hideget.
Érzem kevés fogamban a fájdalom barlangjait, tövükben
a tályogok egymásba tágulását.

A gyulladás gócait.
Bordám alatt a csikorgó, rezgő fájást.
Lejebb a bélgörcsöket.
A sietni nem-bírását.
Minden mozdulatra szögesdrót rései közti kúszást.
A szív szüntelen döngését, a levegő útjába állót.
A mindig másmilyen, mindig másfelé vonuló kiütéseket.
A véső vállat, térdet.
Ecetbe mártott agyat.
A két szorongó perctől hányást.
Örökös hányingert.
A huszonnégy kilós súlyleamaradást.
A szemhunyásra szédülést, ágaskodásra halántékgörcsöt.
Tapasztalom a félelmet; a váratlan veszélytől, a
valamitől, a kiszámíthatatlantól, de a
mindig bekövetkezőtől.

Tapasztalom a doktor-fóbiát.
A hivatal-fóbiát.
Az alvó embertől, a néma embertől a félelmet, mert
valami történhet —
én nem mozdulhatok:
Érzem az úttestre lépve, hogy a síneknél eltévesztem az
utca hosszát és keresztjét,
elfelejtem az indulás irányát.

Tapasztalom a reszketést.
Az éjszaka-fóbiát.
A félelmet a tollas madártól, a hirtelen rebbenő
madártól, a tollseprű tapintásától
eszméletvesztést.

Látom az ágak árnyait emberré formálódni ablakomnál.
Hallom a kinti zajokat léptekké rendeződni.
Érzem, hogy a szívdobogás nem erősödhet tovább.
Érzem, hogy belenyugszom, hogy számot vetek.

Látom árnyékomat: elválík, visszarándul.
Érzékelem, hogy csak a falnak beszélek, míg nem
tapasztalom, hogy a falnak is füle van.
Magam tudom csak megmutatni, nekem milyen szeretet kellene.
Magamnak a páros ágyban.
Magamnak a könyvek fölött.
Látom a tapintat, a gyöngédség, az udvariasság és
méltányosság zsákutcait:
Érzem az érzékiség torzulásait, az érzéketlenség
falához eleve visszapatogásra dobált labda
kényszerét.

Tapasztalom a pofonig robbanó indulatokat.
A jármű-fóbiát.
A nyakkendő és gallér utáni sóvárgást.
A külső feszességet.
A nadrág élére való vigyázást, mely útja a fegyelemnek.
A megrendülés utáni sóvárgást.
Akár egy templom iránti sóvárgást.
A megrendülés vágyát, egy jó szavamra kigördülő könny-
cseppet.
Egyetlen ember hitét.
Esetleg egy mentőkocsi hangját, amire torkon akad a szó,
ami végigszáll a városban, minden hangoktól
különbözően,
fehér mentőkocsi-angyal.

A vágyat tapasztalom,
Egy felköszöntő,
Egy meglepetésnek hozott gyufásdoboz,
Egy levél után, amiből nemcsak a panasz ömlik, hanem a
segítségkérés szavai is.

Egy komoly arc,
Egy végigmondható és megválaszolt mondat,
Egy hegedűszóló,
Egy mondat után, mely hivatásomhoz parancsol;
Mert hiányzik,
Mert látom a tükörben arcomat,
Látom vonaglásait pengének kiszolgáltatottan.